

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

วิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ กรุงเทพมหานคร

Family's Way of Life among Boonniyom Santi Asoke Community in Bangkok

สุจิรา วัฒนาศรี (Sujira Wattanasri)¹ จิตตินันท์ เดชะคุปต์ (Chittinun Tejasupat)²วัลภา สบายยิ่ง (Wallapa Sabaiying)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ กรุงเทพมหานคร รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มครอบครัวที่เป็นสมาชิกชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดาและบุตร จำนวน 16 คน ที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันตือโสศไม่ต่ำกว่า 2 ปี และมีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี อาศัยอยู่ด้วยกัน 2) กลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่ศึกษา จำนวน 4 คน ได้แก่ นักบวชหญิง คนวัด สมาชิกชุมชนและญาติธรรม ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวที่ศึกษาตัดสินใจเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ กรุงเทพมหานคร มีเหตุจูงใจที่เกิดจากความต้องการภายใน และภายนอกครอบครัว โดยเหตุจูงใจภายในครอบครัว การมีชีวิตที่สงบและพอเพียง การเห็นคุณค่าในตนเอง และการแสวงหาธรรมะ ส่วนเหตุจูงใจภายนอกครอบครัว รูปแบบสังคมที่น่าอยู่อาศัย การเกื้อกูลกันทางเศรษฐกิจ ความสะดวกสบาย และความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม และความศรัทธาต่อสมณะโพธิรักษ์ ซึ่งหลังจากที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนดังกล่าวแล้ว พบว่า มีการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตครอบครัวตามเอกลักษณ์ของชาวชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด บุคลิกภาพ ชีวิตความเป็นอยู่ และปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว อีกทั้งพบว่า วิถีชีวิตปัจจุบันของครอบครัวเหล่านี้มีความเชื่อมโยงกับชุมชนอย่างใกล้ชิด ในรูปแบบของ “บ้าน-วัด-โรงเรียน” โดยเป็นการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเสมือนครอบครัวใหญ่ กินใช้ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี มีบริบทชุมชนที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต มีความอุดมสมบูรณ์และพอเพียงในเรื่องของปัจจัย 4 และมีธรรมะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ ทั้งนี้หลักคิดการใช้ชีวิตครอบครัวแบบบุญนิยมสันตือโสศ ประกอบด้วย 1) การเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต เป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีชีวิตที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น 2) การใช้ชีวิตที่พอเพียง เป็นการตระหนักถึงความพอเหมาะพอดี และไม่ดิ้นรนแสวงหาไม่อย่างใดเกินความจำเป็น มีความสมถะ มกน้อย สันโดษ 3) การเต็มใจให้การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เป็นการตระหนักถึงคุณค่าของการให้ มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น ยินดีให้ประโยชน์ผู้อื่น มากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน 4) การใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบ เป็นการตระหนักถึงการมีชีวิตที่ต้องมีหลักยึดของศีล และหลักปฏิบัติต่างๆ ของชาวอโศก เช่น ถือนิสสัย 5 ละอายมุข การรับประทานอาหารมังสวิรัต และการอยู่ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี ที่ทุกคนในชุมชนยอมรับและทำตาม

คำสำคัญ วิถีชีวิตครอบครัว ชุมชนบุญนิยมสันตือโสศ สาธารณโภคี บุญนิยม

¹ นักศึกษาหลักสูตรมนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช takano_2517@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tchittinun@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช escoswun@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to study the Family's Way of Life among Boonniyom Santi Asoke Community, Bangkok. The study is a qualitative research. The main informants are divided into 2 groups: 1) A group of 16 persons from 4 families that are members of Boonniyom Santi Asoke Community, containing parents and children, have been living in Boonniyom Santi Asoke Community for not less than 2 years and there are children younger than 18 years living together, 2) A group of 4 persons related to aforementioned families including, a female priest, a person living in the temple, a community member and a Dhamma relative. The research found that the families decided to live in Boonniyom Santi Asoke Community, Bangkok due to both internal and external needs. Internal motivation includes having a peaceful and sufficient live, self-esteem, and the pursuit of the Dharma. External motivation includes a social form of living, economic support, comfort and safety of the environment, and faith in Samana Bhodirak Monk. After living in the community, it was found that there was a change in the way of life of the family according to the identity of Boonniyom Santi Asoke Community, especially the change in the way of thinking, personality, interaction between family members. It was also found that the current way of life of these families is closely related to the community in the form of "home-temple-school", living together as a big family eating and using community sharing system together with a community context that is conducive to living with abundance and sufficiency in the four requisites and having Dharma as a mental nourishment. The main idea of the family life in Boonniyom Santi Asoke Community are 1) Reaching the true meaning of life which is a Self-esteem and living without any exploiting both themselves and others; 2) Having a sufficient life, being aware of sufficiency and not wanting to have anything beyond the need, as well as to be as peaceful as solitary; 3) Willingness to help others, having an awareness of the value of giving kindness, compassion, and support to the others, being happy to help others rather than self-interest, and do not expect anything as a pay-back; and 4) Living in a moderation way, having awareness of living based on the precepts and the practice of Boonniyom Santi Asoke Community such as the five precepts, vegetarian diets and living together with community sharing system accepted and complied by everyone in the community.

Keywords: Family's way of life, Santi Asoke Boonniyom Community, Community sharing, Boonniyom

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

เมื่อแรกเข้าสู่สังคมทันสมัย (Modern Society) คนทั้งหลายพากันตื่นตื่นกับภาพความเจริญและประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ จึงเปี่ยมด้วยความหวังว่าความเจริญก้าวหน้านั้น จะพาไปสู่ความร่ำรวยพร้อมและความสุขสมบูรณ์ แต่ครั้นกาลเวลาผ่านไป ปัญหาต่างๆ ที่พ่วงมากับความเจริญก้าวหน้าก็ปรากฏออกมาเพิ่มพูนขึ้น ภาพด้านดีเลือนรางลง ขณะที่ภาพแห่งความหายนะเด่นชัดยิ่งขึ้น จนกระทั่งความหวังจางหาย กลายเป็นความหวาดกลัว ผลรวมสุดท้ายของความเจริญก้าวหน้า นั่นก็คือสภาพเสื่อมของสังคมที่มนุษย์อยู่อาศัย อันหมายถึงวินาศภัยของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งในที่สุดก็นำมนุษย์มาสู่ข้อสรุปง่ายๆ สั้นๆ ว่า ความเจริญก้าวหน้าของอารยธรรมที่ผ่านมามีทั้งหมดตลอดยุคสมัยใหม่นั้นเกิดจากกระบวนการที่คน “การพัฒนาที่สร้างปัญหา” การพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าของโลกตลอดยุคสมัยใหม่นั้นเป็นการพัฒนาตามแนวทางของอารยธรรมตะวันตก เป็นการพัฒนาที่มีเศรษฐกิจเป็นศูนย์กลาง มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเจริญเติบโตขยายตัวทางเศรษฐกิจ แนวคิดการพัฒนาเช่นนี้ได้ขยายตัวอย่างแพร่หลาย หลายประเทศได้มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมากมาย และโลกได้เจริญก้าวหน้าไปไกลในทางวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์กินใช้เสพบริโภคและดำเนินกิจการต่างๆ อย่างร่ำรวยพร้อม สะดวกสบาย ความเจริญก้าวหน้าดังกล่าวส่งผลให้วิถีชีวิตครอบครัวได้มีความสุขมากขึ้น ความเครียด ความเหงา ว้าเหว่ ความแปลกแยก โรคจิต โรคประสาทและการฆ่าตัวตาย ฯลฯ แพร่กระจายออกไปพร้อมกับความเจริญอย่างสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคภัยไข้เจ็บ ที่ผูกติดอยู่กับสังคมอุตสาหกรรมและปัญหาสุขภาพจิตที่โยงต่อไปสู่ปัญหาสังคม รวมทั้งความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมและสภาพโลกาภิวัตน์ ที่คืบขยายไปพร้อมกับความเสื่อมสลายของวัฒนธรรมชุมชน (แซมดิน เลิศบุศย์ 2555: 10-11) ประเทศไทยกำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติรอบด้าน ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สาธารณสุขและที่สำคัญคือวิกฤติด้านความคิด วิกฤติธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากขึ้น เด็กเปราะบาง เติบโตขึ้นท่ามกลางสังคมที่วิกฤติและอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ ขาดความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ ขาดพื้นฐานทางศีลธรรม การรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย ทำให้สังคมไทยเจริญรุ่งเรืองด้านวัตถุ แต่ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบไปถึงครอบครัว

ครอบครัว (Family) ในทางสังคมวิทยาถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่ก็เชื่อกันว่าเป็นสถาบันที่มีความสำคัญมากที่สุดในระบบสังคม (Social System) เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกเริ่ม ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในสังคมหรือที่เรียกว่ากระบวนการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้สมาชิกในครอบครัวเกิดการเรียนรู้และสามารถปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกับสังคมและวัฒนธรรมโดยรวมได้อย่างกลมกลืน ช่วยให้สมาชิกแต่ละคนไม่ถูกกีดกันหรือต้องประสบกับความแปลกแยกในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม (บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ 2554) ครอบครัวไทยทุกวันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากที่เคยเป็นมาในอดีต ซึ่งพบว่ามีการเปลี่ยนแปลง อย่างน้อย 2 ด้าน ที่มีข้อมูลสนับสนุนค่อนข้างชัดเจน คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านการแต่งงานหรือการเริ่มสร้างครอบครัว (Family Formation) กับด้านการหย่าหรือการสิ้นสุดลงของการเป็นครอบครัว (Family Dissolution) ทั้งสองด้านนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็น “การเปลี่ยนแปลงเชิงปริมาณ” ยังมีการเปลี่ยนแปลงอีกชนิดหนึ่ง ซึ่งแม้ข้อมูลสนับสนุนยังไม่ชัดเจนมากนัก แต่ก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ในที่นี้จะเรียกการเปลี่ยนแปลงชนิดนี้ว่า “การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ” ซึ่งมีหลายมิติและเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สะท้อนการทำหน้าที่ของครอบครัวในด้านต่างๆ อันมีผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้เกี่ยวข้องกับอย่างใกล้ชิดกับลักษณะการอยู่ร่วมกันและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว (ชาย โพธิ์สีตา 2552: 1)

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ครอบครัวไทยได้ผ่านกระบวนการปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่มีความเป็นพลวัต ท่ามกลางกระแสความเจริญและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ส่งผลถึงวิถีการดำเนินชีวิตครอบครัวในสังคมไทย ได้เปลี่ยนแปลงไปจากแต่ก่อน ซึ่งเป็นผลจากการที่สังคมไทยขับเคลื่อนไปด้วยระบบเศรษฐกิจที่สลับซับซ้อนรวมทั้งกระแสโลกาภิวัตน์ แม้ว่าจะก่อให้เกิดความสะดวกสบาย แต่ก็ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่เคยอยู่ร่วมกันและพึ่งพิงกัน มาเป็นสังคมที่ต้องดิ้นรนแข่งขันกันมากขึ้น ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์ ความจริยธรรมและพฤติกรรม เชื่อมโยงถึงการดำเนินชีวิต ความประพฤติ ความคิด ทัศนคติและคุณธรรมของคนในสังคม สิ่งดังกล่าวข้างต้นเป็นผลกระทบจากการเลื่อนไหลของวัฒนธรรมต่างชาติ ที่เข้าสู่ประเทศไทยผ่านสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ และได้นำไปสู่ประเด็นปัญหาครอบครัวที่นับวันจะยุ่งยากซับซ้อนในการป้องกันแก้ไข (มนัส วณิชขานนท์ 2550: 29-30) มีครอบครัวมากมายที่ขาดความอบอุ่น ชีวิตครอบครัวไม่มีความสุขตามที่คาดหวังไว้ โดยครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ด้วยเหตุผลที่พ่อแม่ต้องไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาในการเลี้ยงดูบุตรหลานและไม่มีเวลาที่จะให้กับครอบครัว ทำให้ต่างคนต่างอยู่ ขาดจิตวิญญาณของความเป็นครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัวก็เสื่อมถอยลง มีความขัดแย้งและความรู้สึกนึกคิดที่ต่างกันปรากฏขึ้นมากมาย มีการก้าวร้าวรุนแรง เข้าหากันจนถึงขั้นการทำร้ายร่างกายและจิตใจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนทำให้ครอบครัวที่เคยเป็นสถานที่ปลอดภัยและสงบสุขในอดีต มีแนวโน้มเป็นสถาบันที่อันตรายมากที่สุด สะท้อนถึงความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว ทั้งนี้เป็นเพราะครอบครัวขาดโอกาสในการเรียนรู้และขาดกลไกสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและรักษาสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว (มนัส วณิชขานนท์ 2550: 32)

จึงเห็นได้ว่า พ่อแม่ ในสังคมทุนนิยมในยุคปัจจุบันนี้ต่างดิ้นรนทำมาหากินไม่มีโอกาสได้พูดคุยว่ากล่าวตักเตือนหรือแม้แต่รับประทานอาหารร่วมกัน ความอบอุ่นในครอบครัว ขาดหายไป พ่อแม่ไม่มีเวลาอยู่กับลูก ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ ตามมา เช่น ปัญหาท้องไม่พร้อม คนที่พร้อมก็ไม่ท้อง สถิติหย่าร้างเพิ่มขึ้นปัญหาซับซ้อนมากขึ้น สถาบันครอบครัวเปลี่ยนไป ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น สถาบันครอบครัวมีแนวโน้มอ่อนแอลง วิถีชีวิตครอบครัวของคนทั่วไปในสังคมปัจจุบันสับสนวุ่นวาย ดิ้นรนกระเสือกกระสน ฯลฯ โดยยุคไร้พรหมแดน ยุคดิจิทัล เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทเป็นสังคมก้มหน้า ครอบครัวอ่อนแอและมีความเปราะบางสูงมาก สังคมก้มหน้าจะสร้างครอบครัวแบบไหน อยู่แต่กับตัวเอง ไม่สัมพันธ์กับคนอื่น พ่อแม่กลุ่มสังคมก้มหน้าจะเลี้ยงลูกออกมาแบบไหน ครอบครัวจะเป็นอย่างไร นี่คือนิยามที่ท้าทายต้องการการแก้ไข

ในขณะที่สังคมภายนอกมีวิถีชีวิตครอบครัวที่วุ่นวาย สับสน ต่างเอาตัวรอด ดิ้นรน แข่งขันแข่งขัน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ส่งผลกระทบทำให้วิถีชีวิตครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป จึงนำมาสู่คำถามสำคัญต่อมาว่า หลักในการใช้วิถีชีวิตครอบครัวควรดำเนินไปอย่างไร จึงจะนำครอบครัวกลับไปสู่ความสงบสุข เปลี่ยนจากความแตกแยกมาเป็นความสามัคคี เปลี่ยนจากการพึ่งพิงเพื่อพึ่งพาเป็นการอยู่อย่างพอเพียง เปลี่ยนจากการแย่งชิงเป็นแบ่งปัน เมื่อเราสามารถสร้างครอบครัวที่มีแต่ความอบอุ่น ก็สามารถสร้างสังคมที่ร่มเย็นให้เกิดขึ้นได้จริง ดังนั้นแนวทางการเสริมสร้างความอบอุ่นในครอบครัวควรส่งเสริมคนในครอบครัวนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข

ดังนั้นผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนบุญนิยมสันติอโศก กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหนึ่งของชุมชนชาวอโศกที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ มีวิถีชีวิตที่มีลักษณะของการพึ่งพาตนเองแบบครบวงจร มีรูปแบบการดำเนินชีวิตครอบครัวที่น่าสนใจ มีการนำหลักพุทธศาสนามาใช้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน มีวิถีชีวิตที่อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่กลุ่มโดยมีระบบคิดสำคัญที่เรียกว่า “ระบบสาธารณโภคี” และดำเนินกิจกรรมของชุมชนตามหลัก “บุญนิยม”

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

“สาธารณโภคี” นี้ เป็นคำตรัสของพระพุทธเจ้า มีอยู่ในข้อที่ 4 ของ “สาราณียธรรม 6” สาธารณโภคีนี้แปลว่า บริโภคเป็นสาธารณะ ซึ่งหมายความว่า ทรัพย์สินสมบัติเป็นส่วนรวมแบ่งปันกันใช้ได้ ทุกคนต่างร่วมกันกินร่วมกันใช้ในของ ส่วนกลาง ทั้งข้าวทั้งของทั้งเงินทองทรัพย์สินเป็นของทุกคนที่ร่วมกันอยู่ ต่างอาศัยกินอาศัยใช้ได้กันทั่วไป (สมณะโพธิรักษ์ 2550: 10-11) ส่วนคำว่า “บุญนิยม” นั้น สมณะโพธิรักษ์ได้บัญญัติคำว่า “บุญนิยม” ขึ้นมา คำว่า “บุญ” มาจากรากศัพท์ ภาษาบาลีคำว่า “บุญ,บุญญะ” แปลว่า “การชำระ หรือเครื่องชำระ” บุญนิยม จึงหมายถึง นิยมการชำระ ความเลวร้าย ความเห็นแก่ตัว ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความยึดถือเสียดติดเกาะๆ ที่มีอยู่ เป็นพื้นฐานของจิตวิญญาณออกไปให้หมดให้ได้ เมื่อเกิดสัมมาทิฐิเข้าใจบุญนิยมด้วยปัญญาแล้ว การได้ให้ ได้เสียสละ จึงเป็นบุญแก่ตนโดยตรง เป็นคุณค่าแก่โลกโดยรวม ยิ่งมีกน้อยเท่าไร ก็ยิ่งมีราคาค่าแรง ค่าความคิดถูกๆ ก็ยิ่งเป็นกำไรโดยสัจจะของเรา แนวคิดบุญนิยมมีอุดมการณ์ว่า 1) ขยายราคาต่ำว่าท้องตลาด 2) ขยายราคาเท่าทุน 3) ขยายราคาต่ำกว่าทุน 4) แจกฟรี (สมณะโพธิรักษ์ 2556: 306-307)

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงจุดเริ่มต้นของการที่ครอบครัวเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ภายหลังจากเข้ามาอยู่ในชุมชนแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง มีหลักในการดำเนินชีวิตครอบครัวอย่างไร และสภาพชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นอย่างไร และศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับบริบทชุมชน ที่ประกอบไปด้วย บ้าน-วัด-โรงเรียน การวิจัยนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครอบครัว เพื่อเป็นรูปแบบครอบครัวทางเลือกของสังคมในยุคปัจจุบันนี้ ซึ่งการสร้างสังคมใหม่ในรูปแบบพึ่งตนเอง ไม่ใช่เรื่องใหม่หรือเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะในชุมชนนี้เท่านั้น หากแต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรณี หมู่บ้านอิตโตเย็นในญี่ปุ่น หมู่บ้านพลัมของหลวงปู่ ดิช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) ซึ่งเป็นผู้นำเสนอความคิดว่า “พุทธศาสนาต้องเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน” และยังคงกล่าวอีกว่า “พุทธธรรมเป็นสิ่งที่สามารถประยุกต์ใช้ให้เข้ากับวิถีชีวิตยุคปัจจุบันได้” หมู่บ้านกฤษณะในอินเดีย หมู่บ้านแซมอาลีฮุนดงในเกาหลี ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นแบบอย่างในการสร้างหมู่บ้านเพื่อชีวิตใหม่ เป็นคุณูปการสำคัญในการพัฒนาประเทศเกาหลีและหมู่บ้านคิบูทซ์ในอิสราเอล ฯลฯ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาวิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันติอโศก กรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดการวิจัยตามทฤษฎีสภาวะแวดล้อมครอบครัว Family Ecological Theory ของยูริ บรอนเฟรนเบรนเนอร์ (1979) โดยมุ่งความสนใจไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสภาวะแวดล้อมครอบครัว (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2553: 54-56) เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการศึกษาวิถีชีวิตครอบครัวของชุมชนบุญนิยมสันติอโศก กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาบริบทครอบครัวเป็นแกนสำคัญขั้นในสุด ซึ่งแวดล้อมเป็นบริบทชุมชนที่ครอบครัวอาศัยอยู่ และมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ โรงเรียน วัด สถานที่ทำงาน ที่พักอาศัยของนักบวชและสมาชิกชุมชน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบุญนิยมสันตือโสภิต ตั้งอยู่เลขที่ 65/1 ซอยนวมินทร์ 44-48 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร 10240 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครอบครัวที่เป็นสมาชิกชุมชนบุญนิยมสันตือโสภิต กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 ครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดาและบุตร จำนวน 16 คน ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันตือโสภิตมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี มีการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักของชุมชน โดยมีเงื่อนไขว่า 1) เป็นครอบครัวที่มีบุตรอายุต่ำกว่า 18 ปี 2) บุตรอาศัยอยู่ด้วยกันในครอบครัว 3) สมัครใจให้ข้อมูล และกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับครอบครัวที่ศึกษา มีคุณสมบัติดังนี้ คือ รู้จักครอบครัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นอย่างดี อาศัยอยู่ในชุมชนมาไม่ต่ำกว่า 2 ปี ยินดีเข้าร่วมโครงการหรือให้ข้อมูล จำนวน 4 ราย ได้แก่ ลิกขมาตุ (นักบวชหญิง) คนวัด สมาชิกชุมชนและญาติธรรม เครื่องมือที่ใช้ คือ แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การจดบันทึกข้อมูล เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายภาพ

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) การเตรียมข้อมูล ถอดเทปพร้อมพิมพ์รายละเอียดข้อมูลของครอบครัว 2) วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกประเด็นที่สนใจศึกษา ได้แก่ เหตุจูงใจในการเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของบุคคลในครอบครัว ภายหลังจากที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน และวิถีชีวิตครอบครัวในปัจจุบันและกิจวัตรประจำวัน 3) จัดกระทำกับข้อมูล ที่จัดระบบไว้

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันตือโสภิต กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

1. เหตุจูงใจในการเข้ามาอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันตือโสภิต กรุงเทพมหานคร พบว่า มีเหตุจูงใจต่างๆ สรุปได้ 2 ประเด็นดังนี้

1.1 เหตุจูงใจภายใน มาจากความต้องการ ดังนี้

(1) การมีชีวิตที่สงบ พอเพียง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจกับการมีวิถีชีวิตที่สงบ ไม่ต้องดิ้นรนเหมือนสังคมภายนอก กินอยู่หลับนอนเรียบง่าย ลดความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความสุขทั้งกาย-ใจ

(2) การเห็นคุณค่าในตนเอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมองเห็นถึงคุณค่าที่ตนเองได้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ได้เสียสละเพื่อคนอื่น รู้สึกว่าชีวิตมีสาระมากขึ้น

(3) แสวงหาธรรมะ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความสนใจการปฏิบัติธรรม ต้องการแสวงหาสัจธรรม กำลังแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต และต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาให้ชัดเจน ต้องการแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดของชีวิต

1.2 เหตุจูงใจภายนอก มาจากความต้องการภายนอกครอบครัว ดังนี้

(1) รูปแบบสังคมที่น่าอยู่อาศัย พบว่า ทุกครอบครัวมีความต้องการเข้ามาอยู่ในสังคมที่มีมิตรดี สหายดี มีรูปแบบของสังคมที่น่าอยู่อาศัย มีความอบอุ่น เป็นที่พึ่งพิง อยู่ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี แบ่งกันกิน แบ่งกันใช้ ร่วมกันทำงาน คนในสังคมมีการปรับตัวเข้าหากัน มีแนวคิดไปในแนวทางเดียวกัน มีการรับและให้ทางด้านวัตถุและจิตวิญญาณ มีสัมพันธภาพที่ดีและงดงาม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

(2) การเกี่ยวกันทางด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในการเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนโอศกไม่ต้องมีกังวลในเรื่องการเลี้ยงชีพ ไม่มีภาระจากการดำเนินชีวิต ทุกคนไม่ต้องกังวลเรื่องปัจจัยพื้นฐานของชีวิต ทุกอย่างชุมชนจัดหาให้รวมถึงการศึกษาด้วย

(3) ความสะดวกสบายและความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม พบว่า มีวิถีชีวิตครอบครัวที่ไม่ต้องกังวลเรื่องความปลอดภัย ได้อยู่กับหมู่กลุ่มมีมิตรดี สหายดี มีสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นธรรมชาติ และบ้าน วัด โรงเรียนอยู่ใกล้กันทำให้ชีวิตง่ายง่ายขึ้นในเรื่องของการเดินทางไปทำงาน และเรียนหนังสือ รวมทั้งยังเป็นแหล่งผลิตอาหารอีกด้วย

(4) การชี้แนะจากบุคคลในครอบครัว พบว่า บิดามารดามีความต้องการให้บุตรหลานเข้ามาอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี รวมทั้งอยากมีเวลาอยู่กับบุตรให้มากขึ้น อยากให้บุตรหลานช่วยเหลือตัวเองได้ และเป็นการฝึกความอดทน

(5) ความประทับใจที่มีต่อคำสอนหรือศรัทธาต่อสมณะโพธิรักษ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความประทับใจต่อคำสอนแนวคิด แนวปฏิบัติที่เคร่งครัด ตามหลักพระธรรมวินัย

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของบุคคลในครอบครัว หลังจากเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันติอโศก กรุงเทพมหานคร สามารถสรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่

2.1 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของบิดามารดา ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในทางที่ดีขึ้น ภายหลังจากเข้ามาอยู่ในหมู่กลุ่มชาวอโศก สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 ประเภท คือการเปลี่ยนแปลงภายใน และการเปลี่ยนแปลงภายนอก

(1) การเปลี่ยนแปลงภายใน มีดังต่อไปนี้

- วิธีคิด มุมมอง ทศนคติ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีชีวิตที่มีหลักเกณฑ์ มีระบบระเบียบมากขึ้น มองโลกในแง่ดีมากขึ้น รู้จักปรับจิตปรับใจ มีสติมากขึ้น

- ด้านอารมณ์-จิตใจ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักได้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอารมณ์-จิตใจที่ดีขึ้น สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีโทษจริตน้อยลง รู้จักตนเองมากขึ้น ใจเย็นมากขึ้น

- ด้านจริยธรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความเสียสละมากขึ้น ทำประโยชน์ให้ตนเองและผู้อื่นได้มากขึ้นและมีคุณธรรมมากขึ้น

- ด้านสติปัญญา ภายหลังจากการเข้ามาอยู่ในชุมชนชาวอโศก ผู้ให้ข้อมูลหลักเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสติปัญญา ทำให้รู้เท่าทันกิเลส และเข้าใจพระพุทธศาสนามากขึ้น

(2) การเปลี่ยนแปลงภายนอก มีดังต่อไปนี้

- ด้านสังคม พบว่า มีการปรับตัวในการเข้าอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น

- การเปลี่ยนชื่อ พบว่า บิดา มารดาจากทั้ง 4 ครอบครัวมีการเปลี่ยนชื่อใหม่จำนวน 3 ท่าน

- การบริโภค พบว่า ทุกคนมีการเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภค หันมารับประทานอาหารมังสวิรัติตลอดทั้งวัน

- การแต่งกาย พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการแต่งกาย โดยหันมาสวมใส่เสื้อผ้าที่เรียบง่าย สีนํ้าเงินเข้มหรือดำและนุ่งผ้าถุง

- อดบามุข และสิ่งเสพติด พบว่า สามารถเลิกอบามุขได้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

2.2 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของบุตร มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในทางที่ดีขึ้น ภายหลังเข้ามาอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันติอโศก สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 2 ประเภท คือการเปลี่ยนแปลงภายใน และการเปลี่ยนแปลงภายนอก

(1) การเปลี่ยนแปลงภายใน ได้แก่

- วิธีคิด มุมมอง ทักษะ ทักษะคิด พบว่า วิธีคิด มุมมอง ทักษะคิดในทางที่ดีขึ้น
- ด้านอารมณ์-จิตใจ พบว่า ใจเย็นมากขึ้น นิย้อเอาแต่ใจลดน้อยลง มีความอดทนมากขึ้น และรู้จักปล่อยวางมากขึ้น

ปล่อยวางมากขึ้น

- ด้านจริยธรรม พบว่า บุตรช่วยบิดา มารดาทำงานมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและคนอื่นๆ ในครอบครัวมากขึ้น และสามารถเลิกนิสัยชอบแกล้งเพื่อนได้

(2) การเปลี่ยนแปลงภายนอก ได้แก่

- ด้านสังคม พบว่า การคบเพื่อนกับสังคมภายนอกลดน้อยลง รู้จักปรับตัวเข้ากับคนอื่นมากขึ้น
- การเปลี่ยนชื่อ พบว่า บุตรจากทั้ง 4 ครอบครัวมีการเปลี่ยนชื่อหมดทุกท่าน
- การบริโภค พบว่า บุตรทุกคนเปลี่ยนมารับประทานอาหารมังสวิรัติตลอดทุกท่าน
- การแต่งกาย พบว่า บุตรทุกคนหันมานุ่งผ้าแบบเรียบง่าย ด้วยชุดสีน้ำเงินเข้า หรือดำ ใส่ผ้าถุง นุ่งกางเกงทรงไทยใหญ่

กางเกงทรงไทยใหญ่

2.3 การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ในทางที่ดีขึ้น ภายหลังจากเข้ามาอยู่ในชุมชนบุญนิยมสันติอโศก สามารถแบ่งการเปลี่ยนแปลงออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

(1) การเปลี่ยนแปลงระหว่างคู่สมรส พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส เช่น การสื่อสาร สัมพันธภาพ การปรับตัวเข้าหากันดีขึ้น และความขัดแย้งในครอบครัวลดน้อยลง

(2) การเปลี่ยนแปลงระหว่างบิดา มารดาและบุตร พบว่าบุตรมีความรับผิดชอบต่อตนเอง และช่วยเหลือการทำงานของครอบครัวมากขึ้น ส่วนทางด้านสัมพันธภาพที่ดีขึ้น ทำให้ครอบครัวมีความสุขมากขึ้น

(3) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นระหว่างพี่น้อง พบว่าสัมพันธภาพระหว่างพี่น้องเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การทะเลาะเบาะแว้งลดลง ความขัดแย้งระหว่างพี่น้องก็ลดน้อยลง บุตรแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น การเป็นคนที่เขาแต่ใจก็ลดน้อยลง

3. วิถีชีวิตครอบครัวในปัจจุบัน สามารถแบ่งเวลาในการใช้ชีวิตครอบครัว ได้แก่ เวลาที่ทำเพื่อตนเอง เวลาที่ทำเพื่อครอบครัวหรือกิจกรรมที่ทำร่วมกัน และเวลาที่ทำเพื่อชุมชนหรือสาธารณประโยชน์

3.1 เวลาที่ทำเพื่อตนเอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านใช้เวลาส่วนตัวไปกับการทำธุระส่วนตัวในชีวิตประจำวัน และมีการไปออกกำลังกายบ้างตามแต่เวลาจะมี บางท่านก็ดูทีวีหรือติดตามข่าวสารบ้านเมือง การกินอยู่หลับนอน และมีการจัดสรรเวลาอย่างมีคุณค่า

3.2 เวลาที่ทำเพื่อครอบครัว กิจกรรมที่ทำร่วมกัน พบว่า บางครอบครัวยังประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงครอบครัวอยู่ และบางครอบครัวก็มีไปกินข้าวนอกบ้าน หรือไปเที่ยวในช่วงที่บุตรปิดเทอม

3.3 เวลาที่ทำเพื่อชุมชน หรือสาธารณประโยชน์ พบว่า บางครอบครัวให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และมีความมุ่งมั่นทุ่มเทร่างกายแรงใจ ไปกับการทำงานเพื่อชุมชนชาวอโศก

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

สรุปผลการวิเคราะห์วิถีชีวิตครอบครัว จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นบิดา มารดาและบุตร ตามกรอบแนวคิดการวิจัย พบว่า ทั้ง 4 ครอบครัว มีมูลเหตุจูงใจที่เกิดจากความต้องการภายใน และภายนอกครอบครัว โดยเหตุจูงใจภายใน เนื่องมาจากความพึงพอใจกับการมีวิถีชีวิตที่สงบพอเพียงไม่ต้องดิ้นรนเหมือนสังคมข้างนอก การกินอยู่หลับนอนเรียบง่าย สมถะ มัคน้อย สันโดษ ทำให้ลดความฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ทำให้เกิดความสุขทั้งกาย-ใจ อีกทั้งมีความต้องการแสวงหาสัจธรรม ต้องการแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต ต้องการศีกษาพระพุทธศาสนาให้ชัดแจ้ง รวมทั้งการเห็นคุณค่าในตนเอง และการได้ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ได้เสียสละเพื่อผู้อื่น ส่วนเหตุจูงใจภายนอกครอบคลุม รูปแบบสังคมที่น่าอยู่อาศัย ได้อยู่ในสังคมที่มีมิตรดี สหายดี มีการเกื้อกูลต่อกันทางเศรษฐกิจไม่ต้องมีความกังวลในเรื่องการหาเลี้ยงชีพ ไม่มีภาระจากการดำเนินชีวิต ทุกคนไม่ต้องกังวลเรื่องปัจจัยพื้นฐานของชีวิต ทุกอย่างชุมชนจัดหาให้ รวมถึงการศึกษาด้วย อีกทั้งบริบทของชุมชนชาวโอศก ที่มีบ้าน-วัด-โรงเรียน อยู่ใกล้กัน ส่งผลทำให้ชีวิตง่ายขึ้นในเรื่องของการเดินทางไปทำงาน และเรียนหนังสือ รวมทั้งมีความปลอดภัยของสภาพแวดล้อม และความศรัทธาที่มีต่อสมณะโพธิรักษ์ ซึ่งหลังจากที่เข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแล้ว พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านวิถีการดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ ด้านเศรษฐกิจ-สังคม การประกอบอาชีพ การบริโภค และการแต่งกาย การเปลี่ยนชื่อ โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงวิถีคิด มุมมอง ทศนคติ อารมณ์-จิตใจ จริยธรรม สติปัญญา และการเลิกลบยาเสพติดต่างๆ ทางด้านสัมพันธภาพ และการสื่อสารระหว่างกัน ครอบครัวเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ส่งผลทำให้ครอบครัวมีความสุข สงบ ความเครียดลดน้อยลง ส่วนทางด้านวิถีปัจจุบันได้ทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าตนเอง โดยทำงานในลักษณะของการให้แรงงาน ความรู้ ให้ความเวลาและบางครั้งครอบครัวก็ยังมีประกอบอาชีพส่วนตัวอยู่

สรุปได้ว่า วิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันตือโศก มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ปรากฏให้เห็นในชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของสมาชิกครอบครัวทุกคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนในรูปแบบของ บ้าน-วัด-โรงเรียน ซึ่งเป็นบริบทที่เอื้อต่อการมีชีวิตแบบเรียบง่าย ดำเนินผ่านองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ดังนี้ 1)การเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต เป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีชีวิตที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น 2) การใช้ชีวิตที่พอเพียง เป็นการตระหนักถึงความพอเหมาะพอดี และไม่ดิ้นรนแสวงหาไม่ยอภาคอะไรเกินความจำเป็น มีความสมถะ มัคน้อย สันโดษ ซึ่งสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 ประเภท ความพอเพียงทางกายภาพ และความพอเพียงทางจิตใจ ความพอเพียงทางกายภาพ หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ สมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ความพอเพียงทางจิตใจ หมายถึง ความรู้จักพอ ไมโลภ มีอารมณ์ที่สงบจากกิเลส ความอยากได้ต่างๆ 3) การเต็มใจให้การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เป็นการตระหนักถึงคุณค่าของการให้ มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น ยินดีให้ประโยชน์ผู้อื่น มากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน 4)การใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบ เป็นการตระหนักถึงการมีชีวิตที่ต้องมีหลักยึดของศีล และหลักปฏิบัติต่างๆ ของชาวโอศก เช่น ถือนิสัย 5 ละอบายมุข การรับประทานอาหารพร้อมกันที่ศาลาฟังธรรม และการอยู่ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี ที่ทุกคนในชุมชนยอมรับ และทำตาม

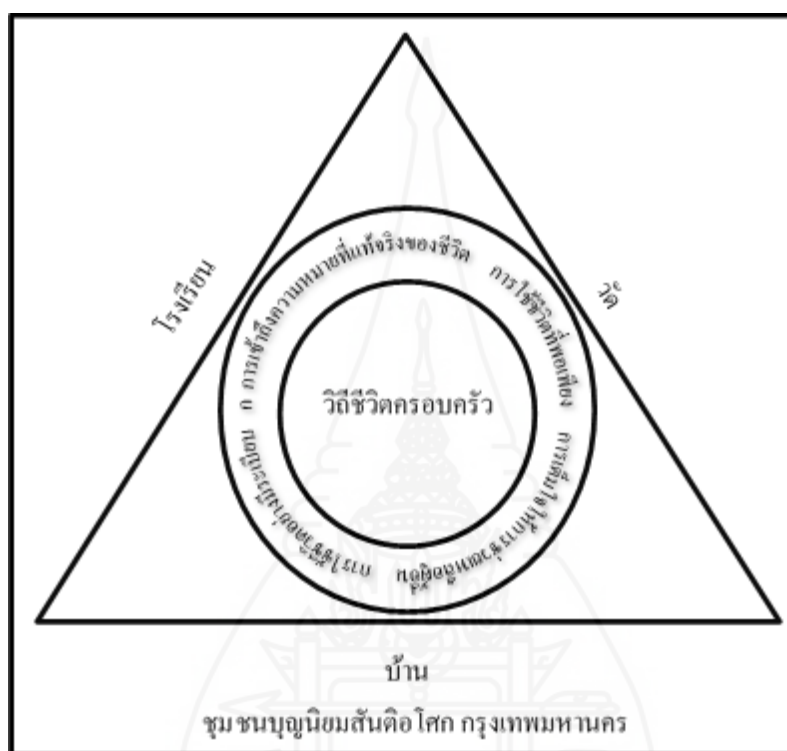
นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนที่ครอบครัวมาอยู่อาศัยร่วมกันเป็นชุมชนซึ่งประกอบด้วย บ้าน-วัด-โรงเรียน อาศัยอยู่ร่วมกันเป็นหมู่กลุ่ม ดำเนินวิถีชีวิตครอบครัวโดยยึดหลักสาธารณโภคี มีวิถีการดำเนินชีวิตกินอยู่ร่วมกัน ทรัพย์สินทั้งหมดที่หามาได้จะตกเป็นของส่วนกลาง มีความอุดมสมบูรณ์ และพอเพียงในเรื่องของปัจจัย 4 และมีธรรมะเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ แต่ละครอบครัวที่มาอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เต็มใจเข้ามาอาศัยอยู่โดยไม่มีใครบังคับ ผู้จะมาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ได้ ต้องเป็นผู้ที่มัคน้อย สันโดษ กินน้อย ใช้น้อย ขยันทำงาน สร้างสรรค์เสียสละเพื่อส่วนรวม พัฒนาจิตวิญญาณของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ตนไปตามลำดับชั้น อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน สมาชิกชุมชนมีบรรทัดฐานและแนวคิดไปในทางเดียวกัน พยายามลด ละ เลิกกิเลสด้วยการบริโภคตามความจำเป็น และแบ่งสรรแจกจ่ายส่วนเกินออกสู่สังคม

ภาพที่ 1 3 เสาหลัก และ 4 หลักคิดการใช้ชีวิตครอบครัว

3 เสาหลัก คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน วัดจะต้องพึ่งพาบ้านและโรงเรียนในด้านวัตถุ และแรงงาน ในขณะที่บ้านและโรงเรียนจะต้องพึ่งพาวัดในด้านจิตวิญญาณ บ้านและโรงเรียนก็ต้องพึ่งพาวัดในด้านลักษณะของผู้ให้และผู้รับ ชุมชนนอโคกเป็นครอบครัวใหญ่ ซึ่งครอบครัวจะอบอุ่นได้จะต้องมี บ้าน-วัด-โรงเรียนเป็นที่หล่อหลอม ประกอบกับใช้ชีวิตที่มีหลักธรรมเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัว จึงทำให้ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข เป็นชีวิตที่ปลอดความรุนแรง อีกทั้งชุมชนให้ปัจจัย 4 ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ให้การเลี้ยงดู การศึกษา อาหารการกิน สิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่มีให้หมด การอบรมสั่งสอนจากคนในชุมชน มีปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ ไม่มีค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อีกทั้งยังมีความปลอดภัยในเรื่องที่อยู่อาศัย ความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันแบบ บ้าน-วัด-โรงเรียน ยังส่งผลให้การดำเนินชีวิตของคนทั้งชุมชนอยู่ในแบบแผนเดียวกัน อยู่ในแบบแผนที่สอดคล้องกัน คือ วัด ก็ให้ชีวิตที่เรียบง่าย โรงเรียนก็เรียบง่าย มันก็เลยมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของวิถีปฏิบัติ เช่น มีวิถีชีวิตที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รับประทานอาหารมังสวิรัต รักษาศีล 5 ละเลิกอบายมุขเพื่อให้เกิดประโยชน์ตน ประโยชน์ท่าน มีแนวคิดที่เป็นหลักปฏิบัติเหมือนกันทั้งชุมชน ยกตัวอย่างเช่น การแยกขยะเพื่อให้เกิดประโยชน์สูง ประหยัดสุด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

4 หลักคิดการใช้ชีวิตครอบครัวแบบบุญนิยมสันตโตโสคือ การที่ผู้ให้ข้อมูลมีความพากเพียรที่จะเอาชนะกิเลสของตนเองจนสามารถลดละ โลภ โกรธ หลง และมีเป้าหมายสู่การบรรลุนิพพาน จึงใช้ชีวิตอยู่อย่างไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น และตระหนักถึงคุณค่าภายในของการมีชีวิต นั่นคือความดีงาม การเห็นคุณค่าในตนเอง กระบวนการคิดเหล่านี้ส่งผลให้ได้เข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต สิ่งที่เขาได้ลงมือทำต่อมาคือการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ดิ้นรนแสวงหา หรืออยากได้อะไรเกินความจำเป็น มีความมักน้อยสันโดษ เมื่อเขามีความพอเพียงแล้ว จึงพร้อมที่จะยื่นมือช่วยเหลือคนอื่นด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะให้ประโยชน์ผู้อื่นมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และทำความดีโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน สุดท้ายเมื่อชีวิตเข้าที่เข้าทางมีระเบียบในการใช้ชีวิต จึงเกิดความสมดุลก็ทำให้ชีวิตดำเนินอยู่อย่างรื่นไหลไปก็บังงจนี้

บริบทชุมชนบุญนิยมสันตโตโสเป็นชุมชนที่ใช้หลักคำสอนของศาสนาพุทธเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตครอบครัวและใช้ในการดำเนินกิจกรรม และกิจการทุกด้านของชาวอโศก อโศกมีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างจากสังคมภายนอกทั่วไป เป็นสังคมที่ทวนกระแส เพราะว่ากระแสสังคมตอนนี้ให้คุณค่ากับเงินทอง ตำแหน่ง เกียรติยศ ชื่อเสียง ความทันสมัยทั้งหลายแหล่ แต่ว่าคนกลุ่มนี้ให้คุณค่ากับความดีงาม มีชีวิตที่ไม่เบียดเบียน เป็นเรื่องของความสงบ มีสภาวะจิตที่สมดุล ไม่ติดยึดอยู่กับวัตถุนิยม แม้ว่าจะเป็นทวนกระแส แต่ว่าก็เป็นการกระตุกสังคมว่า มันก็มีอีกเส้นทางหนึ่งที่มีนាំให้เกิดสภาวะที่สมดุลอยู่เหมือนกัน และคนกลุ่มนี้เขาก็มีเส้นทางที่ต่างไป เป็นวิถีชีวิตที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สังคมนี้ให้คุณค่าของความดีงามมากกว่าวัตถุ อยู่ร่วมกันด้วยหลักสัจธรรมโลกิ ซึ่งแปลว่า ทรัพย์ของส่วนรวม ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือพึ่งตนเอง ไม่เป็นหนี้ สร้างให้มากกว่าที่ใช้ และแจกจ่ายแจกจ่ายออกสู่สังคม จุดหมายปลายทางของชาวอโศก คือ การมีชีวิตที่เบิกบานแจ่มใส มัธยัสถ์ สุขภาพ สงบ หมัดความอยาก สิ้นความเสพ หลักการดำเนินชีวิตของชาวอโศก โดยทั่วไปจึงเกี่ยวข้องกับการ ลดละ กล้าจน ทนเสียสละ หนีสะสม นิยมสร้างสรรค์ สวรรค์นิพพาน

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “วิถีชีวิตครอบครัวของชาวชุมชนบุญนิยมสันตโตโส กรุงเทพมหานคร” เป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงจุดเริ่มต้นของการที่ครอบครัวเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ที่มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่แตกต่างไปจากชุมชนทั่วไป โดยยึดหลักวิถีธรรม เป็นชุมชนที่ใช้หลักคำสอนของศาสนาพุทธเป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตครอบครัว และใช้ในการดำเนินกิจกรรมและกิจการทุกด้านของชาวอโศก โดยมีสมณะโพธิรักษ์เป็นศูนย์กลางความรักความศรัทธา เป็นผู้ก่อตั้งและเป็นผู้นำทางความคิด สมาชิกครอบครัวทุกคนอาศัยอยู่ในชุมชนในรูปแบบของ บ้าน-วัด-โรงเรียน ซึ่งเป็นบริบทที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนอโศกมีระบบสาธารณูปโภค ที่คอยตอบสนองด้านปัจจัย 4 แต่ทุกคนต้องปฏิบัติให้อยู่กฎระเบียบของชุมชน ได้แก่ ศิล 5 ละอบายมุข และรับประทานอาหารมังสวิรัต ชุมชนอโศกมีรูปแบบสังคมที่น่าอยู่อาศัย มีความปลอดภัยของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความรักความเมตตาและเอื้อเฟื้อต่อกันในชุมชน ผู้คนมีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รักใคร่ปรองดองกันเหมือนคนในครอบครัวใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรือตรี แซมดิน เลิศบุตธ(2555, น.73-74) ที่กล่าวว่า สาธารณูปโภคให้ความสำคัญกับวิถีชีวิต และวิถีสังคมที่จะต้องดำรงอยู่อย่างเกื้อกูลกัน เป้าหมายของสาธารณูปโภค คือการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความอุดมสมบูรณ์และพอเพียงของการมีปัจจัย 4 และมีปัจจัยหนึ่งที่สำคัญคือ “ธรรมะ” ที่หล่อเลี้ยงชีวิต

ในการใช้ชีวิตครอบครัวแบบชาวอโศก ดำเนินผ่านองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน ได้แก่ 1)การเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของชีวิต เป็นการเห็นคุณค่าในตนเอง และการมีชีวิตที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น 2) การใช้ชีวิตที่พอเพียง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

เป็นการตระหนักถึงความพอเหมาะพอดี และไม่ดั้นรนแสวงหาไม่ยอมได้อะไรเกินความจำเป็น มีความสมถะ มัكن้อย สันโดษ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ความพอเพียงทางกายภาพ และความพอเพียงทางจิตใจ ความพอเพียงทางกายภาพ หมายถึง การมีชีวิตความเป็นอยู่ สมถะ เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ความพอเพียงทางจิตใจ หมายถึง ความรู้จักพอ ไม่โลภ มีอารมณ์ที่สงบจากกิเลส ความอยากได้ต่างๆ 3) การเต็มใจให้การช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น เป็นการตระหนักถึงคุณค่าของการให้ มีจิตเมตตา เอื้อเฟื้อเกื้อกูลผู้อื่น ยินดีให้ประโยชน์ผู้อื่น มากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน 4) การใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบ เป็นการตระหนักถึงการใช้ชีวิตที่ต้องมีหลักยึดของศีล และหลักปฏิบัติต่างๆ ของชาวอโศก เช่น ถือศีล 5 ละอบายมุข การรับประทานอาหารมังสวิรัตพร้อมกันที่ศาลาพัชรรณ และการอยู่ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคี หลักคิดดังกล่าวข้างต้นเป็นคุณลักษณะภายในที่ต้องมาจากพื้นฐานการเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตมีองค์ประกอบของความดีงาม เป็นคุณค่าของคุณธรรมที่ปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมที่ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่ได้อะไรตอบแทน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของมาสโลว์ ที่กล่าวถึง ลำดับของการตอบสนองพื้นฐานของมนุษย์ ความต้องการต่างๆ ของมนุษย์ว่า ต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตามความสำคัญ โดยเมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับบำบัดแล้วมนุษย์จะให้ความสนใจกับความต้องการขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับต่อไป ซึ่งมนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต เพราะมนุษย์แต่ละคนมีลำดับขั้นความต้องการที่แตกต่างกัน โดยสามารถจำแนกลำดับขั้นออกเป็น 5 ขั้น ได้แก่ ความต้องการด้านร่างกาย ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางด้านความรัก และผูกพันกับผู้อื่น หรือมีความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่กลุ่ม ความต้องการยอมรับยกย่อง ต้องการได้รับการนับถือจากบุคคลอื่น ต้องการให้คนยอมรับในความสามารถ มีคุณค่า มีเกียรติ และความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ที่จะรู้จักตนเองตามสภาพที่แท้จริงของตน กล่าวที่สะดุดใจเลือกทางเดินของชีวิต มีความต้องการที่จะเป็นคนดีที่สุดเท่าที่จะมีความสามารถทำได้ โดยบุคคลใดที่บรรลุความต้องการนี้จะรู้สึกยอมรับตนเองและผู้อื่นและมีความปรารถนาในเรื่องความสันโดษ และชอบช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น (จุมพล หินนิพานิช และสรายุทธ ยะหะการ 2553, น.21-22)

การดำเนินชีวิตครอบครัวในปัจจุบันของทั้ง 4 ครอบครัว ไม่ได้เอาวัตถุมานเป็นตัวตั้ง ไม่ยึดติดกับวัตถุ มีวิถีชีวิตแบบเกื้อกูลกัน สงบร่มเย็น ทุกครอบครัวในชุมชนจะรู้จักคุ้นเคยกันหมดและมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดอบอุ่น สมาชิกในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์กัน ได้อยู่ร่วมกัน รับประทานอาหารร่วมกัน ทำงานร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ วิถีชีวิตครอบครัวอยู่ใกล้ชิดกับ บ้าน-วัด-โรงเรียน มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับวิถีธรรม แล้วก็ถูกกล่อมเกลียดด้วยธรรมะ เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูล ดังที่เห็นจากวิถีชีวิตของทั้ง 4 ครอบครัว จะมี บ้าน-วัด-โรงเรียน เป็นเสาหลัก เป็นแกนกลางของวิถีชีวิต ที่เป็นแกนขับเคลื่อนวิถีชีวิตครอบครัวแบบบุญนิยมสันตอโศก ซึ่งทั้ง 4 ครอบครัวได้เข้ามาอยู่ในกระบวนการขับเคลื่อนที่ดี มีบริบทชุมชนที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ความสัมพันธ์แบบนี้เป็นตัวกลางแกนสำคัญ ที่ทำให้เกิดความยั่งยืน อยู่ร่วมกันได้อย่างเหนียวแน่น โดยบ้านให้ความรักความอบอุ่น วัดให้การปลูกฝังคุณธรรม ศีลธรรม โรงเรียนให้การศึกษาทางโลก ซึ่งแนวการดำเนินวิถีชีวิตที่ประกอบด้วย บ้าน-วัด-โรงเรียน ของชาวอโศก ยังไปสอดคล้องกับแนวพระราชดำริ ในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชรัชกาลที่ 9 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จงกณิ เสนหา (2551, น. 71-72) ที่กล่าวว่า คนในชุมชนได้รับการปลูกฝังและขัดเกลาด้านคุณธรรม จริยธรรม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จากคนในชุมชนของตนเอง มีการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สมถะ สามารถทำให้คนในชุมชนอยู่ในกระแสเศรษฐกิจและสังคมโลกทุนนิยมได้อย่างไม่เดือดร้อน มีวิถีชีวิตที่สงบ และพอเพียง

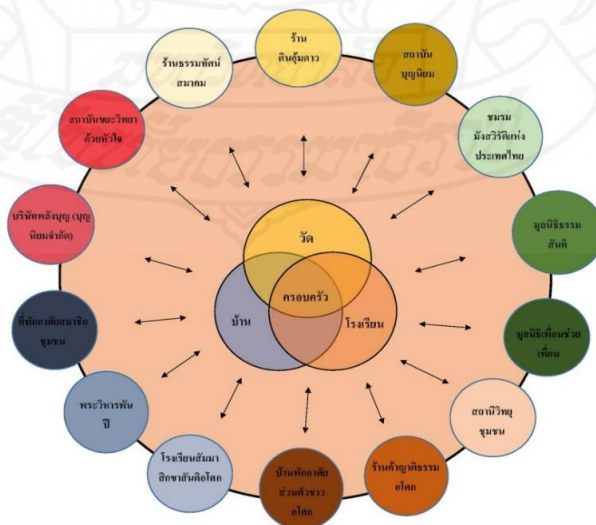

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

เนื่องจากบริบทของชุมชนชาวโคกมีรูปแบบที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ที่เรียบง่าย มักน้อย สันโดษ สมถะ มีรูปแบบสังคมที่ดี เป็นสังคมที่น่าอยู่ น่าอาศัย เป็นรูปแบบที่เอื้อเพื่อการใช้ชีวิตอยู่ ชุมชนได้ให้ที่อยู่อาศัย การศึกษา ปัจจัย 4 ให้การเลี้ยงดู อาหารการกิน สิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่จำเป็นให้หมด รวมทั้งการอบรมสั่งสอนบุตรหลานจากคนในชุมชน มีสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่นเป็นธรรมชาติ สงบเงียบและปลอดภัย เดินไปไหนไม่ต้องกลัว หรือกังวลว่าจะมีคนมาทำร้าย มีปัจจัยในการดำรงชีวิตที่สมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารมังสวิรัต อาหารการกินของใช้สอยต่างๆ อุดมสมบูรณ์ บางครอบครัวไม่ต้องแสวงหา ดินรนาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ไม่มีค่าใช้จ่ายเรื่องเล่าเรียนของบุตร ทุกคนเรียนฟรี มีที่อยู่อาศัยฟรี ไม่ต้องเครียดเรื่องทำมาหากิน ชุมชนออกให้หมดทุกอย่าง ครอบครัวไม่มีทิศทางที่จะไปแสวงหากอบโกยหรือเบียนเบียนคนอื่น มีวิถีชีวิตที่ไม่ต้องดิ้นรนหรือแก่งแย่ง บิดา มารดามีความสุขที่ได้เห็นบุตรเป็นคนดี สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ครอบครัวเกิดความอบอุ่น มีความสุขมากขึ้น ปัญหาความขัดแย้งก็ลดน้อยลง มีวิถีชีวิตครอบครัวที่ไม่ต้องไปแก่งแย่งแข่งขันในการทำมาหากินแบบที่อยู่ในสังคมภายนอก และมีวิถีชีวิตครอบครัวไปในทางช่วยเหลือคนอื่น สัมพันธภาพของคนในครอบครัวก็ดีขึ้น มีเวลาอยู่ด้วยกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น โดยการอยู่ร่วมกันในชุมชนสมาชิกครอบครัวต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของชุมชนในการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด ได้แก่ การถือศีล 5 ละอบายมุขทุกชนิด รับประทานอาหารมังสวิรัต และประทานอาหารพร้อมกันที่โรงครัวกลาง กินใช้ร่วมกันด้วยระบบสาธารณโภคีที่ทุกคนยอมรับและทำตาม ซึ่งไปสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีสถานะแวดล้อมครอบครัว Family Ecological Theory ของยูริ บรอนเฟรนเบรเนอร์ (1979) ความสำคัญของกรอบแนวคิดนี้มุ่งความสนใจไปที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับสถานะแวดล้อมรอบครอบครัว ซึ่งครอบครัวต้องมีปฏิสัมพันธ์กับระบบอื่นๆ ในสภาพแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา และต่างก็มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครอบครัว (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ 2553: 54-56)

บริบทของครอบครัวที่ปฏิสัมพันธ์กับบริบทชุมชน จึงเกี่ยวเนื่องกับองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ บ้าน-วัด-โรงเรียน วัดจะต้องพึ่งพาบ้านและโรงเรียนในด้านวัตถุและแรงงาน ในขณะที่บ้านและโรงเรียนจะต้องพึ่งพาวัดในด้านจิตวิญญาณ ส่วนทางด้านบ้านและโรงเรียนก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันในลักษณะของผู้ให้และผู้รับ ต่างพึ่งพาอาศัยกัน (ดูภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดการวิจัยที่ค้นพบ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

เพราะการใช้ชีวิตที่มีหลักธรรมตามแนวทางของชาวอโศก เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวกับการดำเนินชีวิตครอบครัว ได้ส่งผลทำให้ครอบครัวอยู่กันอย่างมีความสุข เป็นชีวิตที่ปลอดความรุนแรง อโศกมีวิถีการดำเนินชีวิตแตกต่างจากสังคมภายนอกทั่วไป เป็นสังคมที่ทวนกระแส เพราะว่ากระแสสังคมตอนนี้ให้คุณค่ากับเงินทอง ตำแหน่ง เกียรติยศ ชื่อเสียง ความทันสมัยทั้งหลายแหล่ แต่ว่าคนกลุ่มนี้ให้คุณค่ากับความดีงาม มีชีวิตที่ไม่เบียดเบียน เป็นวิถีชีวิตที่ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน สังคมนี้ให้คุณค่าของความดีงามมากกว่าวัตถุ เป็นเรื่องของความสงบ มีสภาวะจิตที่สมดุล ไม่ติดยึดอยู่กับวัตถุนิยม แม้ว่าจะเป็นทวนกระแส แต่ว่าก็เป็นการกระตุกสังคมว่า มันก็มีอีกเส้นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดสภาวะที่สมดุลอยู่เหมือนกัน และคนกลุ่มนี้เขาก็มีเส้นทางที่งดงาม ชุมชนชาวอโศกเน้นการมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สันโดษ มัธยัสถ์ ประกอบกับมีวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบบุญนิยม ซึ่งเป็นแนวคิดของสมณะโพธิรักษ์ ชุมชนชาวอโศกอยู่ร่วมกันเป็นเหมือนครอบครัวใหญ่ไม่อยู่โดดเดี่ยวเอาแต่ตัวคนเดียวรอด มีความรักต่อกันที่สูงส่งแต่ไม่ผูกพันกัน ไม่ยึดว่าเป็นของเรา สงเคราะห์กัน ไม่วิวาทกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อยู่กันอย่างเอื้อเฟื้อ เกื้อกูล เป็นสังคมที่อบอุ่น ไม่เห็นแก่ตัว ไม่กอบโกย เคารพกันตามฐานะของศีล ตามวัยวุฒิ แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ด้วยเงินส่วนกลางเรียกว่า “สาธารณโภคี” ร่วมกันทำงาน คนในสังคมมีการปรับตัวเข้าหากัน มีแนวคิดไปในแนวทางเดียวกัน มีการรับและให้ทางด้านวัตถุและจิตวิญญาณ มีสัมพันธภาพที่ดีงดงาม ประกอบอาชีพร่วมกันด้วยการค้าขายเครื่องอุปโภคบริโภคของใช้ปัจจัย 4 ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น อาหาร ยา เสื้อผ้า ด้วยระบบ “บุญนิยม” กินอาหารร่วมกันที่โรงครัวกลาง ไม่นิยมสะสมสิ่งของ เช่น ทีวี ตู้เย็น คุณสมบัติคนที่เข้ามาอยู่ในชุมชนได้ต้องถือศีล 5 ละอบายมุขและรับประทานมังสวิรัตินุ่งพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองและช่วยเหลือสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. สถาบันครอบครัว ควรมีการนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนามาปรับใช้กับครอบครัวของตนเอง เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจให้เด็กได้เติบโตโดยมีธรรมะเป็นเครื่องนำพาชีวิตให้เกิดสันติสุข เด็กสามารถรับผิดชอบตนเอง เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณธรรม และทำให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว
2. สถาบันศาสนา เช่น วัดต่างๆ ควรส่งเสริมสนับสนุนจัดกิจกรรมที่เป็นกุศล และถูกต้องตามพระธรรมวินัย เพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อครอบครัวและสังคมต่อไป
3. สถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย ควรนำแบบอย่างการสอนของชาวอโศกที่เน้นเรื่องภาคปฏิบัติจริงมากกว่าการไปนั่งเรียนในห้องเรียนอย่างเดียวซึ่งทำให้เกิดเกิดประสบการณ์ การเรียนรู้ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติจริง ทำให้เด็กเกิดทักษะ การวิเคราะห์ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ อีกทั้งยังสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

จิตตินันท์ เดชะคุปต์.(2553). “จิตวิทยาครอบครัวและครอบครัวศึกษา” พิมพ์ครั้งที่ 5 นนทบุรีสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

- จิตตินันท์ เดชะคุปต์.(2556). “แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวศึกษา” ในเอกสารการสอนชุดวิชา ครอบครัวศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์
- จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และณัฐนา พวงทอง.(2559). “แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและชุมชน” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษาวิตครอบครัวและชุมชนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์
- ชาย โพธิ์สิตา.(2552). ประชากรและสังคม 2552 (พิมพ์ครั้งที่ 1) นครปฐม: สำนักพิมพ์เดือนตุลา
- แซมดิน เลิศบุศย์.(2555). “การบูรณาการระบบสาธารณสุขเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนอโศก” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนบูรณาการศาสตร์คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- ณัฐสมา วงศ์รักไทย.(2549). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวทางสันติอโศก ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
- บุญอยู่ ขอพรประเสริฐ.(2554). “ครอบครัว : หนึ่งหน้าไฟในสังคมทุนนิยม” สืบค้นเมื่อ 19 มกราคม 2560, จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/boonyou/2011/04/14/entry-1>
- มนัส วณิชขานนท์.(2550). “ความอบอุ่นของครอบครัวไทยความสุขที่ยั่งยืน” วารสารเศรษฐกิจและสังคม สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา
- สมณะโพธิรักษ์.(2550). สัจจะชีวิตของสมณะโพธิรักษ์. ภาค 2 โลภียะสู่โลกุตระ (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: อุดมการพิมพ์.
- สมณะโพธิรักษ์.(2556). สัจจะชีวิตของสมณะโพธิรักษ์. ภาค 3 (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: อุดมการพิมพ์.
- Bronfenbrenner, Urie. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University, 1979.